

SUN'IY INTELEKTNING TA'LIMDAGI O'RNI

Abdurayimova Mashxura Azamjon qizi

O'zbekiston tumani 4-son texnikumi umumta'lim fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimidagi o'rni, uning afzalliklari, qo'llanilish sohalari, o'quv jarayoniga ta'siri hamda kelajakdagi istiqbollari tahlil qilinadi. Shuningdek, sun'iy intellektidan foydalanish jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari yoritiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish hamda o'qituvchilarning ish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ta'lim texnologiyalari, raqamli ta'lim, innovatsiyalar, elektron ta'lim, masofaviy ta'lim, ta'lim sifati.

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida ilm-fan va texnologiyalar misli ko'rilmagan sur'atlarda rivojlanmoqda. Raqamli texnologiyalar jamiyat hayotining barcha jabhalariga kirib borgan bo'lib, ta'lim sohasi ham bundan mustasno emas. Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarga nafaqat bilim berish, balki ularda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishni ham talab qiladi.

Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimiga kirib kelishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sun'iy intellekt inson aqli faoliyatiga xos bo'lgan ayrim vazifalarni kompyuterlar yordamida bajarishga imkon beruvchi texnologiyalar majmuasidir. Ushbu texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonlarini avtomatlashtirish, individual yondashuvni ta'minlash va ta'lim sifatini oshirish mumkin.

Sun'iy intellekt tushunchasi va uning mohiyati

Sun'iy intellekt — bu kompyuter tizimlarining inson kabi fikrlash, o'rganish, tahlil qilish va qaror qabul qilish qobiliyatlarini modellashtirishga qaratilgan ilmiy yo'nalishdir. Sun'iy intellektning asosiy yo'nalishlariga mashinali o'qitish, neyron tarmoqlar, ekspert tizimlari, tabiiy tilni qayta ishlash va robototexnika kiradi.

So'nggi yillarda sun'iy intellektning rivojlanishi natijasida ta'limda virtual yordamchilar, avtomatik baholash tizimlari, aqlli o'quv platformalari va adaptiv ta'lim tizimlari keng qo'llanila boshladi. Bunday tizimlar o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va ularga mos ta'lim dasturlarini taklif etish imkonini beradi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi asosiy vazifalari

Ta'lim tizimida sun'iy intellekt bir qator muhim vazifalarni bajaradi:

- O'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish;
- Individual ta'lim dasturlarini shakllantirish;
- O'quv materiallarini tavsiya etish;
- Test va nazorat ishlarini avtomatik baholash;
- O'quv jarayonini monitoring qilish;

- O'qituvchilarga metodik yordam ko'rsatish.

Mazkur imkoniyatlar ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari

An'anaviy ta'lim tizimida barcha o'quvchilar bir xil dastur asosida o'qitiladi. Biroq har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va o'zlashtirish sur'ati turlicha bo'ladi.

Sun'iy intellekt yordamida har bir o'quvchi uchun individual ta'lim yo'nalishi yaratiladi. Tizim o'quvchining natijalarini tahlil qilib, qaysi mavzular bo'yicha qo'shimcha mashg'ulotlar zarurligini aniqlaydi va mos tavsiyalar beradi. Natijada bilimlarni o'zlashtirish darajasi oshadi.

O'qituvchilar faoliyatidagi ahamiyati

Sun'iy intellekt o'qituvchilarning o'rnini bosmaydi, aksincha ularning ishini yengillashtiradi. Masalan, nazorat ishlari va testlarni tekshirish, statistik ma'lumotlarni tayyorlash hamda o'quvchilarning natijalarini tahlil qilish kabi vazifalar avtomatlashtiriladi.

Natijada o'qituvchilar ko'proq vaqtlarini dars sifatini oshirish, innovatsion metodlarni qo'llash va o'quvchilar bilan individual ishlashga sarflash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Masofaviy ta'lim rivojlanishida sun'iy intellektning o'rne

COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ta'limning ahamiyati yanada oshdi. Shu davrda sun'iy intellekt asosidagi platformalar ta'lim jarayonining uzluksiz davom etishiga yordam berdi.

Aqlli o'quv tizimlari talabalar faoliyatini kuzatib boradi, ularning savollariga javob beradi va o'quv jarayonini boshqaradi. Bu esa masofadan turib ham sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratadi.

Sun'iy intellekt va ta'lim sifati

Sun'iy intellekt katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash orqali o'quvchilarning muvaffaqiyat ko'rsatkichlarini tahlil qiladi. Shu asosda ta'lim dasturlarini takomillashtirish va mavjud kamchiliklarni aniqlash mumkin.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning kelajakdagi natijalarini prognoz qilish, o'qitish metodlarini takomillashtirish va ta'lim muassasalari faoliyatini samarali boshqarish imkoniyati yaratiladi.

Sun'iy intellektidan foydalanishning afzalliklari

Sun'iy intellektidan foydalanishning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Ta'lim sifatining oshishi.
2. O'quv jarayonining individuallashtirilishi.
3. O'qituvchilar mehnatining yengillashishi.
4. Masofaviy ta'lim imkoniyatlarining kengayishi.
5. Tezkor va aniq baholash tizimining yaratilishi.
6. O'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarining rivojlanishi.
7. Ta'lim resurslaridan samarali foydalanish.

Muammolar va cheklovlar

Sun'iy intellektning imkoniyatlari keng bo'lishiga qaramay, ayrim muammolar ham mavjud.

Birinchidan, barcha ta'lim muassasalarida zarur texnik baza mavjud emas. Ikkinchidan, ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiylik masalalari dolzarbligicha qolmoqda.

Uchinchidan, texnologiyalarga ortiqcha bog'lanish insoniy muloqotning kamayishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, sun'iy intellekt tizimlari noto'g'ri ma'lumotlar asosida ishlashi yoki xatolarga yo'l qo'yishi ehtimoli ham mavjud. Shu sababli inson nazorati doimo saqlanib qolishi zarur.

O'zbekistonda sun'iy intellekt va ta'lim istiqbollari

O'zbekistonda raqamli transformatsiya jarayonlari jadal rivojlanmoqda. Mamlakatda IT sohasini rivojlantirish, yoshlarni zamonaviy kasblarga o'qitish va ta'lim tizimini raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Kelgusida sun'iy intellekt asosidagi o'quv platformalari, virtual laboratoriyalar va aqlli ta'lim tizimlarining keng joriy etilishi ta'lim sifatining yanada oshishiga xizmat qiladi. Bu esa xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash imkonini beradi.

Xulosa

Sun'iy intellekt zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. U ta'lim jarayonini individuallashtirish, bilimlarni baholashni avtomatlashtirish, masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish va o'qituvchilarning ish samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanishda texnik, axloqiy va pedagogik muammolarni ham hisobga olish lozim. To'g'ri yondashuv va samarali boshqaruv orqali sun'iy intellekt ta'lim tizimining rivojlanishiga katta hissa qo'shishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach.
2. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research.
3. OECD. Artificial Intelligence and the Future of Education.
4. Fitzpatrick D. The AI Classroom.
5. O'zbekiston Respublikasining ta'lim va raqamlashtirishga oid normativ hujjatlari.
6. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.